

**Конвенція
про примусову чи обов'язкову працю
N 29**

Статус Конвенції див. (993_346)

Генеральна конференція Міжнародної організації праці, скликана в Женеві Адміністративною радою Міжнародного бюро праці, на своїй чотирнадцятій сесії 10 червня 1930 року,

вирішивши прийняти різні пропозиції про примусову чи обов'язкову працю, перший пункт порядку денного сесії, і

вирішивши надати цим пропозиціям форму міжнародної конвенції,

приймає цього червня двадцять восьмого дня тисяча дев'ятсот тридцятого року наведену нижче Конвенцію, яка буде називатися Конвенцією про примусову працю, 1930 року, і має бути ратифікована членами Міжнародної Організації Праці згідно з положеннями Статуту Міжнародної Організації Праці.

Стаття 1

1. Кожний член Міжнародної Організації Праці, який ратифікує цю Конвенцію, зобов'язується скасувати застосування примусової чи обов'язкової праці в усіх її формах у якомога коротший строк.

2. З огляду на таке цілковите скасування примусова чи обов'язкова праця може застосовуватися протягом перехідного періоду виключно для громадських цілей і як виняток на умовах і при гарантіях, встановлених у статтях, наведених нижче.

3. Після закінчення п'яти років з дати, коли набере чинності ця Конвенція, і в зв'язку з доповіддю, передбаченою в статті 31, Адміністративна рада Міжнародного бюро праці розгляне питання про можливість скасування без нової відстрочки примусової чи обов'язкової праці у всіх її формах і вирішить, чи слід включити це питання до порядку денного Конференції.

Стаття 2

1. В розумінні цієї Конвенції термін примусова чи обов'язкова праця означає будь-яку роботу чи службу, що її вимагають від якої-небудь особи під загрозою якогось покарання і для якої ця особа не запропонувала добровільно своїх послуг.

2. Проте термін примусова чи обов'язкова праця в розумінні цієї Конвенції не включає в себе:

a) будь-яку роботу чи службу, що її вимагають на підставі законів про обов'язкову військову службу і застосовують для робіт суто воєнного характеру;

b) будь-яку роботу чи службу, що є частиною звичайних громадянських обов'язків громадян повністю самоврядної країни;

c) будь-яку роботу чи службу, що її вимагають від якої-небудь особи внаслідок вироку, винесеного рішенням судового органу, при умові, що ця робота чи служба виконуватиметься під наглядом і контролем державних властей і що зазначена особа не буде віддана або передана в розпорядження приватних осіб, компаній чи товариств;

d) будь-яку роботу чи службу, що її вимагають в умовах надзвичайних обставин, тобто у випадках війни або лиха, або загрози лиха, як-от пожежі, повені, голод, землетрус, сильні епідемії чи епізоотії, навали шкідливих тварин, комах чи паразитів рослин і взагалі обставини, що ставлять під загрозу або можуть поставити під загрозу життя чи нормальні життєві умови всього або частини населення;

е) дрібні роботи общинного характеру, тобто роботи, що виконуються для прямої користі колективу членами даного колективу і які тому можуть вважатися звичайними громадянськими обов'язками членів колективу при умові, що саме населення або його безпосередні представники мають право висловити свою думку про доцільність цих робіт.

Стаття 3

В розумінні цієї Конвенції термін компетентна влада означає або владу метрополії, або вищу центральну владу даної території.

Стаття 4

1. Компетентна влада не повинна ні примушувати, ні дозволяти примушувати до примусової чи обов'язкової праці на користь приватних осіб, компаній або товариств.

2. Якщо подібна форма примусової чи обов'язкової праці на користь приватних осіб, компаній або товариств існує на час, коли ратифікація цієї Конвенції будь-яким членом Організації зареєстрована Генеральним директором Міжнародного бюро праці, цей член Організації повинен повністю скасувати таку примусову чи обов'язкову працю з часу, коли ця Конвенція для нього набере чинності.

Стаття 5

1. Ніяка концесія, надана приватним особам, компаніям чи товариствам, не повинна вести до запровадження будь-якої форми примусової чи обов'язкової праці з метою виробництва або збору продуктів, що використовуються цими приватними особами, компаніями чи товариствами і якими вони торгують.

2. Якщо існуючі концесії включають в себе положення, що викликають застосування примусової чи обов'язкової праці, то ці положення повинні бути скасовані в якомога коротший строк з метою виконання вказівок статті 1 цієї Конвенції.

Стаття 6

Чинovníки адміністрації, навіть якщо їх завдання є заохочення довіреного їм населення до якої-небудь форми праці, не повинні примушувати населення або окремих осіб працювати на користь приватних осіб, компаній чи товариств.

Стаття 7

1. Вожді племен, які не виконують адміністративних обов'язків, не повинні вдаватися до примусової чи обов'язкової праці.

2. Начальники, які виконують адміністративні обов'язки, можуть за спеціальним дозволом компетентних властей вдаватися до застосування примусової чи обов'язкової праці на умовах, передбачених у статті 10 цієї Конвенції.

3. Начальники, які визнані належним чином і які не одержують відповідної винагороди в інших формах, можуть користуватися особистими послугами при умові відповідної регламентації; в цьому разі повинні бути вжиті всі необхідні заходи для попередження зловживань.

Стаття 8

1. Відповідальність за будь-яке рішення вдатися до примусової чи обов'язкової праці несуть вищі адміністративні власті даної території.

2. Проте ці власті можуть надати вищим місцевим властям право притягати до примусової чи обов'язкової праці у випадках, коли така праця не матиме наслідком віддалення трудящих від їх звичайного місця проживання. Ці власті зможуть також, на періоди і на умовах, що будуть визначені регламентацією, передбаченою у статті 23 даної Конвенції, надавати вищим місцевим властям право притягати до примусової чи обов'язкової праці з віддаленням трудящих від їх звичайного місця проживання, якщо така праця служить полегшенню пересування чиновників адміністрації при виконанні ними їх обов'язків і для перевезення вантажів адміністрації.

Стаття 9

За винятком випадків, щодо яких стаття 10 цієї Конвенції передбачає інше, орган влади, який має право притягати до примусової чи обов'язкової праці, зобов'язаний, перш ніж дозволити застосування цієї форми праці переконатися в тому, що:

a) служба чи робота, які повинні бути виконані, становлять прямий і важливий інтерес для колективу, який має їх виконувати;

b) ця служба чи робота є потрібною тепер чи найближчим часом;

c) було неможливо дістати добровільну робочу силу для виконання цієї служби чи роботи, незважаючи на те, що було запропоновано зарплату й умови праці принаймні однакові з тими, які практикуються на даній території для аналогічної служби чи роботи; і

d) наслідком цієї роботи чи служби не буде надто важкий тягар для населення, беручи до уваги наявну робочу силу та її здатність виконати дану роботу.

Стаття 10

1. Примусова чи обов'язкова праця, що її вимагають як податок, і примусова чи обов'язкова праця, до якої вдаються для виконання громадських робіт начальники, які виконують адміністративні обов'язки, повинна бути поступово скасована.

2. До цього скасування у випадках, коли примусова чи обов'язкова праця вимагатиметься як податок і коли примусова чи обов'язкова праця буде продиктована начальниками, які виконують адміністративні обов'язки, для виконання громадських робіт, зацікавлена влада повинна спочатку переконатися в тому, що:

a) служба чи робота, які мають бути виконані, становлять прямий і важливий інтерес для колективу, який повинен їх виконати;

b) ця служба чи робота є необхідною тепер чи найближчим часом;

c) наслідком цієї роботи чи служби не буде надто важкий тягар для населення, беручи до уваги наявну робочу силу і її здатність виконати дану роботу;

d) виконання цієї роботи чи служби не примусить трудящих віддалитися від їх звичайного місця проживання;

e) керівництво виконанням цієї роботи чи служби здійснюватиметься відповідно до вимог релігії, суспільного життя або сільського господарства.

Стаття 11

1. Тільки дорослі працездатні особи чоловічої статі, вік яких буде, очевидно, не нижче вісімнадцяти і не вище сорока п'яти років, можуть бути притягнуті до примусової чи обов'язкової праці. За винятком категорії робіт, передбачених у статті 10 цієї Конвенції, повинні дотримуватись таких обмежень і умов:

а) в усіх випадках, коли це буде можливо, попереднє засвідчення лікарем, призначеним адміністрацією, того, що дані особи не хворіють на яку-небудь інфекційну хворобу і що фізично вони придатні для призначеної роботи і для умов, в яких вона проводитиметься;

б) звільнення шкільного персоналу, учнів і викладачів, а також всього адміністративного персоналу;

с) залишення в кожному колективі необхідної для сімейного і громадського життя кількості дорослих і працездатних чоловіків;

д) поважання сімейних і подружніх зв'язків.

2. Для цілей, зазначених у підпункті с) 1-го пункту, регламентація, передбачена у статті 23 цієї Конвенції, повинна визначити частку осіб із числа постійного чоловічого працездатного населення, яку може бути одночасно притягнуто до примусової чи обов'язкової праці, за умови, що ця частка ні в якому разі не перевищуватиме 25% такого населення. Визначаючи цю частку, компетентна влада повинна враховувати густоту населення; суспільний і фізичний розвиток цього населення, пору року і характер робіт, що мають бути виконані даними особами за їх місцем проживання та їх власними засобами; і взагалі поважати економічні і громадські потреби життя даного колективу.

Стаття 12

1. Максимальний період, протягом якого будь-яка особа може бути притягнена до примусової чи обов'язкової праці різних форм, не повинен перевищувати 60 днів на рік, причому час, необхідний на проїзд до місця роботи і назад, повинен бути включений у ці 60 днів.

2. Кожному трудящому, притягнутому до примусової чи обов'язкової праці, повинно бути видане посвідчення, котре зазначає періоди такої праці, які він відпрацював.

Стаття 13

1. Тривалість нормального робочого дня кожної особи, притягнутої до примусової чи обов'язкової праці, повинна бути такою самою, як і тривалість робочого дня, практикована в умовах праці за вільним наймом, а час, пророблений понад звичайну норму, повинен оплачуватися за тими ж ставками, які практикуються при оплаті понаднормової роботи за вільним наймом.

2. Один день відпочинку на тиждень повинен бути наданий всім особам, притягненим до будь-якої форми примусової чи обов'язкової праці, і цей день повинен в міру можливості збігатися з днем, що визначається традиціями чи звичаями даної країни чи району.

Стаття 14

1. За винятком робіт, згаданих у статті 10 цієї Конвенції, всі форми примусової чи обов'язкової праці повинні оплачуватися готівкою за ставками, що не повинні бути нижчими від ставок, практикованих щодо подібних видів праці або в районі, де відбуваються роботи, або в районі, в якому завербовані ці трудящі, причому береться найвища ставка.

2. У тих випадках, коли робота призначена начальниками, які виконують адміністративні обов'язки, виплата заробітної плати на умовах, передбачених у попередньому пункті, повинна бути введена у якомога коротший строк.

3. Заробітна плата повинна сплачуватися кожному трудящому персонально, а не главі його племені чи якійсь іншій владі.

4. Дні, затрачені на проїзд до місця роботи і назад, повинні для сплати заробітної плати розглядатися як відпрацьовані.

5. Ця стаття не матиме наслідком заборону видачі трудящим звичайних продовольчих пайків як частини заробітної плати при умові, що ці пайки будуть принаймні рівноцінні тій грошовій сумі, яку вони повинні замінити; проте не повинно бути ніяких вирахувань із заробітної плати ні як податків, ні за окреме харчування, одяг чи житло, надані трудящим для того, щоб вони могли продовжувати роботу в особливих умовах їх праці, ні за надані їм робочі інструменти.

Стаття 15

1. Будь-які узаконення, що стосуються відшкодування за нещасні випадки на виробництві і професійні хвороби, і будь-які узаконення, що передбачають виплату допомоги особам, які перебувають на утриманні померлих трудящих чи тих, хто втратив працездатність, узаконення, які мають або матимуть чинність на даній території, повинні застосовуватися до осіб, притягнених до примусової чи обов'язкової праці, на тих самих підставах, що і до працівників за вільним наймом.

2. У всякому разі, на кожну владу, яка притягує трудячого до примусової чи обов'язкової праці, повинен бути покладений обов'язок забезпечити існування трудячого, якщо в результаті нещасного випадку на виробництві чи професійної хвороби він буде позбавлений, цілком або частково, здатності заробляти собі на життя. На цю владу повинен бути також покладений обов'язок вживати заходів для забезпечення утримання всякої особи, яка дійсно живе на кошти цього трудячого, в разі смерті останнього або втрати ним працездатності внаслідок роботи.

Стаття 16

1. Особи, притягнені до примусової чи обов'язкової праці, не повинні, крім випадків виняткової необхідності, переводитись у такі райони, де умови харчування і кліматичні умови були б настільки відмінними від звичайних для них умов, що загрожували б їх здоров'ю.

2. Ні в якому разі таке переведення трудящих не повинно бути дозволене, якщо не будуть суворо проведені всі заходи щодо гігієни і житлових умов, необхідні для влаштування трудящих і охорони їх здоров'я.

3. Якщо таке переведення виявиться неминучим, повинні бути вжиті після консультації з компетентними медичними установами заходи, що забезпечують поступове пристосування трудящих до нових умов харчування і кліматичних умов.

4. У разі, коли трудящі будуть притягнені до регулярного виконання не звичної для них роботи, мають бути вжиті заходи для забезпечення їх пристосування до цього виду роботи, особливо щодо поступового навчання, годин роботи, організації перерв для відпочинку і поліпшення чи збільшення раціону харчування, як це може бути необхідним.

Стаття 17

Перш ніж дозволити притягнення трудящих до примусової чи обов'язкової праці для виконання будівельних або ремонтних робіт, що змусять трудящих залишатися на місці робіт протягом тривалого часу, компетентна влада повинна переконатися в тому,

1) що було вжито всіх необхідних заходів для забезпечення відповідних гігієнічних умов і необхідної медичної допомоги для трудящих і що, зокрема:

а) ці трудящі проходять медичний огляд до початку робіт і проходять медичний огляд через певні проміжки часу протягом усього строку їх зайнятості на роботах;

б) було передбачено забезпечення достатнім медичним персоналом, а також створення необхідних для будь-яких потреб диспансерів, лікарень, госпіталів і забезпечення всім необхідним устаткуванням;

с) були забезпечені задовільним чином добрі гігієнічні умови на місці роботи, постачання трудящим питної води, продуктів харчування і палива, а також кухонних речей і було передбачено в разі необхідності надання задовільного одягу і жител;

2) що було вжито відповідних заходів для забезпечення існування сім'ї трудящого, зокрема шляхом полегшення пересилки сім'ї надійним способом частини зарплати трудящого за згодою або на прохання останнього;

3) що поїздки трудящих до місця роботи і назад будуть забезпечені адміністрацією під її відповідальність і за її рахунок і що адміністрація полегшить ці поїздки, використовуючи якомога ширше всі доступні види транспорту;

4) що в разі хвороби або нещасного випадку, в результаті чого трудящий тимчасово втратить працездатність, повернення трудящого до місця його звичайного проживання буде здійснено за рахунок адміністрації;

5) що всякий трудящий, який після закінчення строку його примусової чи обов'язкової праці виявить бажання залишитись на тому самому місці як робітник за вільним наймом, матиме право це зробити, не позбавляючись права на безкоштовне повернення до його звичайного місця проживання протягом дворічного періоду.

Стаття 18

1. Примусова чи обов'язкова праця з метою перевезення людей або вантажів, як, наприклад, праця носильників і веслярів, повинна бути скасована у якомога коротший строк. До цього скасування компетентна влада повинна видати регламентацію, що визначає, зокрема:

а) зобов'язання використати дану форму праці тільки для полегшення пересування чиновників адміністрації при виконанні ними своїх обов'язків або для перевезення вантажів адміністрації, або в разі абсолютно термінової необхідності для перевезення інших осіб, не чиновників;

б) зобов'язання притягати до таких перевезень тільки трудящих чоловіків, які визнані попереднім медичним оглядом фізично здатними до виконання цієї роботи, коли такий огляд можливий; коли він неможливий, особа, яка використовує цю робочу силу, повинна під свою відповідальність переконатися в тому, що зайняті трудящі мають потрібну фізичну силу і не хворіють на інфекційну хворобу;

с) максимальну вагу вантажу, що його повинен буде нести трудящий;

д) максимальну відстань, на яку трудящі можуть бути віддалені від їх звичайного місця проживання;

е) максимальну кількість днів на місяць або у будь-який інший період, протягом яких трудящі можуть бути притягнені до праці, причому в це число мають бути включені дні, необхідні для повернення до місця проживання;

ф) осіб, які мають право притягати до цієї форми примусової чи обов'язкової праці, а також межі дії цього права.

2. При визначенні максимуму, про який ідеться у підпунктах с), д), е) попереднього пункту, компетентні власті повинні враховувати різні фактори, що стосуються цього питання, зокрема фізичної здатності населення, яке повинно надати робочу силу, характер маршруту, що має бути пройдений трудящими, а також кліматичні умови.

3. Компетентні власті повинні, крім того, вжити заходів до того, щоб нормальний щоденний маршрут носильників не перебільшував відстань, що відповідає в середньому тривалості восьмигодинного робочого дня, причому при визначенні цієї відстані повинні враховуватись не тільки вага вантажу і довжина маршруту, а й стан шляху, пора року і будь-які інші, стосовно цього, фактори; в разі необхідності працювати у понаднормовий час така робота повинна оплачуватись заставками, що перевищують звичайні.

Стаття 19

1. Компетентна влада повинна дозволяти застосування примусового обробітку землі тільки з метою попередження голоду або нестачі продовольчих продуктів і завжди при умові, що одержані в результаті цього сільськогосподарські продукти або продовольство залишаться власністю осіб або колективу, які їх виробили.

2. Ця стаття не повинна мати наслідком скасування обов'язку членів колективу виконувати роботу, визначену законом чи звичаєм колективу, якщо виробництво організовано відповідно до законів і звичаїв на колективній основі і якщо продукти чи вигода від продажу цих продуктів залишаються власністю колективу.

Стаття 20

Законодавство, що передбачає колективні покарання, які застосовуються до колективу в цілому, за злочини, вчинені ким-небудь з його членів, не повинно передбачати як засіб покарання примусову або обов'язкову працю колективу.

Стаття 21

Примусова чи обов'язкова праця не повинна застосовуватись для виконання підземних робіт у шахтах.

Стаття 22

Щорічні доповіді про заходи щодо проведення в життя положень цієї Конвенції, що їх члени, які ратифікують цю Конвенцію, зобов'язані подавати Міжнародному бюро праці відповідно до положень статті 22 Статуту Міжнародної Організації Праці, повинні містити щодо кожної даної території якомога більш повну інформацію про розміри застосування примусової чи обов'язкової праці на цій території, а також про такі питання: мету застосування цієї праці; дані про захворювання і смертність; тривалість робочого дня; ставки і порядок виплати заробітної плати, а також усі інші відповідні відомості.

Стаття 23

1. З метою запровадження в життя положень цієї Конвенції компетентна влада повинна видати повну і точну регламентацію застосування примусової чи обов'язкової праці.

2. Ця регламентація має, зокрема, містити правила, що дозволяють кожній особі, притягненій до примусової чи обов'язкової праці, подавати владі будь-які претензії відносно наданих їй умов праці і гарантують розгляд і взяття до уваги цих претензій.

Стаття 24

Повинні бути вжиті в усіх випадках відповідні заходи для забезпечення суворого запровадження в життя правил застосування примусової і обов'язкової праці чи то шляхом поширення на примусову чи обов'язкову працю функцій будь-якого вже існуючого органу інспекції, що здійснює нагляд за працею за вільним наймом, чи то шляхом будь-якої іншої відповідної системи. Також повинні бути вжиті заходи до того, щоб ці правила були доведені до відома осіб, які притягнені до примусової чи обов'язкової праці.

Стаття 25

Незаконне притягнення до примусової чи обов'язкової праці переслідуватиметься у кримінальному порядку, і кожний член Організації, який ратифікує цю Конвенцію, буде зобов'язаний забезпечити дійсну ефективність і суворе додержання санкцій, що диктуються законом.

Стаття 26

1. Кожний член Міжнародної Організації Праці, який ратифікує цю Конвенцію, зобов'язаний застосовувати її до територій, що перебувають під його суверенітетом, юрисдикцією, протекторатом, сюзеренітетом, опікою чи управлінням, у тій мірі, в якій він має право взяти на себе зобов'язання, що зачіпають питання внутрішньої юрисдикції. Проте, якщо цей член Організації бажає скористатися положенням статті 35 Статуту Міжнародної організації праці, він повинен супроводити свою ратифікацію декларацією з вказівкою на:

1) території, на яких він має намір застосовувати положення цієї Конвенції без змін;

2) території, на яких він має намір застосовувати положення цієї Конвенції із змінами, і зміст цих змін;

3) території, щодо яких він резервує своє рішення.

2. Зазначена декларація вважатиметься невід'ємною частиною ратифікації і викличе однакові з нею наслідки. Кожний член Організації може наступною декларацією відмовитись від усіх або частини застережень, що містилися у його попередній декларації, на підставі підпунктів 2) і 3) цієї статті.

Стаття 27

Офіційні документи про ратифікацію цієї Конвенції, як це встановлено Статутом Міжнародної організації праці, надсилаються Генеральному директору Міжнародного бюро праці для реєстрації.

Стаття 28

1. Ця Конвенція зв'язуватиме тільки тих членів Міжнародної Організації Праці, чиї документи про ратифікацію будуть зареєстровані в Міжнародному бюро праці.

2. Вона набере чинності через дванадцять місяців після того, як документи про ратифікацію двох членів Організації будуть зареєстровані Генеральним директором.

3. Згодом ця Конвенція набиратиме чинності щодо кожного члена Організації через дванадцять місяців після дати реєстрації його документа про ратифікацію.

Стаття 29

Як тільки документи про ратифікацію двох членів Міжнародної Організації Праці будуть зареєстровані в Міжнародному бюро праці, Генеральний директор Міжнародного бюро праці сповістить про це всіх членів Міжнародного бюро праці. Він сповіщатиме їх також про реєстрацію документів про ратифікацію, що одержуватиме згодом від інших членів Організації.

Стаття 30

1. Будь-який член Організації, який ратифікував цю Конвенцію, може після закінчення десятирічного періоду з моменту, коли вона вперше набрала чинності, денонсувати її актом про денонсацію, надісланим Генеральному директору Міжнародного бюро праці і зареєстрованим ним. Денонсація набере чинності через рік після реєстрації акта про неї в Міжнародному бюро праці.

2. Кожний член Організації, який ратифікував дану Конвенцію і протягом року після закінчення десятирічного періоду, згаданого в попередньому пункті, не скористається своїм правом на денонсацію, передбаченим цією статтею, буде зв'язаний на наступний період у п'ять років і згодом зможе денонсувати дану Конвенцію після закінчення кожного п'ятирічного періоду в порядку, визначеному цією статтею.

Стаття 31

Після закінчення кожного п'ятирічного строку, рахуючи з моменту, коли ця Конвенція набере чинності, Адміністративна рада Міжнародного бюро праці повинна подавати Генеральній конференції доповідь про застосування цієї Конвенції і вирішувати, чи слід включити до порядку денного Конференції питання про цілковитий або частковий перегляд цієї Конвенції.

Стаття 32

1. У разі, коли Генеральна конференція прийме нову Конвенцію, що змінює цю Конвенцію цілком або частково, ратифікація членом нової, що переглядає чинну, Конвенції приведе до автоматичної денонсації цієї Конвенції без будь-яких умов щодо строку і незалежно від положень статті 30 при умові, що нова переглянута Конвенція набере чинності.

2. Починаючи з дати, коли набере чинності нова переглянута Конвенція, ця Конвенція буде закрита для ратифікації її членами Організації.

3. Ця Конвенція лишається в силі за своєю формою і змістом щодо тих членів Організації, які її ратифікували і які не ратифікували нову переглянуту Конвенцію.

Стаття 13

Французький та англійський тексти цієї Конвенції мають однакову силу.

Наведений вище текст є автентичним текстом Конвенції про примусову працю 1930 р. із змінами, внесеними Конвенцією про перегляд заключних статей

Конвенція про примусову чи обов'язкову працю N 29

Конвенція; Міжнародна організація праці від 28.06.1930 № 29

Ратифікація від **10.08.1956**

Постійна адреса:

https://zakon.rada.gov.ua/go/993_136

Законодавство України

станом на 30.11.2023

чинний

993_136